

ÇOCUKLARDA İHMAL VE İSTİSMARIN ÖNLENMESİ VELİ BÜLTENİ

OKUL ÖNCESİ-İLKOKUL

KASTAMONU
İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

ÇOCUK İHMALİ NEDİR?

Çocuğun ihmali; çocuğa bakmakla yükümlü kimsenin, çocuğun gelişimi için gerekli ihtiyaçları karşılamaması veya bu ihtiyaçları dikkate almamasıdır. Bu ihtiyaçlar sağlık, eğitim, duygusal gelişim, beslenme, barınma ve güvenli yaşam şartlarıdır.

Kelime anlamı önemsememek, gereken özeni göstermemek olan ihmali fiziksel ihmâl, duygusal ihmâl, eğitimsel ihmâl olarak ayrılabiliriz.

Fiziksel İhmâl; Ebeveynlerin veya çocuğa bakmakla yükümlü olan yetişkinlerin, çocuğun fiziksel ihtiyaçlarını karşılamamasıdır. Yiyecek vermemek, temizliğine dikkat etmemek, hava şartlarına uygun kıyafet giydirmemek, doktora götürmemek, fiziksel ihmâl örnekleridir.

Duygusal İhmâl; çocuğun ebeveynleri tarafından duygusal ihtiyaçlarının yeterince karşılanmaması olarak düşünülebilir. Çocuğun yaşadığı olaylar karşısında ihtiyaç duyduğu geribildirimlerin (onay, şefkat, sevgi vb.) ebeveynler tarafından verilmemesi, çocukta duygusal ihmâl oluşturabilir. Çocuğa yeterli ilgi ve şefkatin gösterilmemesi, yokmuş gibi davranılması, aile içi şiddet ve kötü muameleye şahit olmasını umursamamak, alkol, uyuşturucu gibi maddeler kullanmasına izin vermek duygusal ihmâl örnekleridir.

Eğitimsel İhmâl; çocuğun gelişimsel ve eğitimsel ihtiyaçlarının tutarlı olarak karşılanmamasıdır. Eğitimsel ihmale; çocuğun zorunlu eğitim yaşında bulunmasına rağmen okula gönderilmemesi, okula devamının sağlanmaması, okul yaşında olmasına rağmen bir işte çalıştırılması eğitimsel ihmâl örnekleridir.

İhmalin Çocuklar Üzerindeki Etkileri Nelerdir?

- Yalnızlık ve korunmasızlık hissi,
- Öğrenme güçlüğü,
- Davranış problemleri,
- Yaşlılarıyla ve çevreyle iletişimde başarısızlık,
- Ölüme kadar varabilen sağlık problemleri,
- İlgi görebilmek için sağlık problemi yaratma eğilimi, sürekli fiziksel problemler,
- Gelişim geriliği,
- Yemek istifleme alışkanlığı,
- Eşya ve madde bağımlılığı.

Çocukluğunda İhmale Maruz Kalmış Bireylerde Gelecekte Gözlemlenebilecek Etkiler nelerdir?

- Topluma ve kendine güven eksikliği
- Kendine zarar verme ve intihar eğilimi
- Depresyon
- Duygularını yönetmede ve sosyal ilişkilerde zorlanma
- Şiddet eğilimi
- Bağımlılıklara yatkınlık (alkol, madde, kumar, alışveriş vb gibi)

Çocuk İhmalinin bildirilmesi halinde, vaka hakkında detaylı bilgileri alınara vakanın bulunduğu ildeki Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerinde görevli Acil Müdahale Ekip Sorumluları ile irtibata geçilerek vaka iletilmektedir.5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında aileye danışmanlık, çocuğun kuruluş bakımına alınması, eğitim, sağlık tedbir kararlarının alınması gibi hizmet modelleri uygulanmaktadır. Her vaka kendi özelinde değerlendirilmektedir.

ÇOCUK İSTİSMARI NEDİR?

Çocuğun; sağlığını, fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen bir yetişkin ya da toplum tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan her türlü davranış çocuk istismarı olarak değerlendirilir.

İstismar, fiziksel, duygusal ve cinsel istismar olarak üçe ayrılır; fakat istismar çeşitleri bazı zamanlarda birbirlerine eşlik eder. Yani fiziksel istismara maruz kalan çocuk çoğunlukla duygusal istismara da maruz kalabilir, ya da cinsel istismara maruz kalan çocuğun hem fiziksel hem de duygusal istismara maruz kalma olasılığı yüksektir.

Çocuk istismarı deyince çoğumuzun aklına cinsel istismar gelse de duygusal istismar ve fiziksel istismar da çocuk psikolojisini bozan, ruhsal dünyada derin yaralar açan diğer istismar çeşitleridir.

İhmal ve İstismar Arasındaki Fark Nedir?

İhmal ve istismar genellikle birbirine karıştırılabilmektedir.genel anlamda ihmal çocuğun gereksinimlerinin karşılanmaması olarak tanımlanmaktadır. Yapılması gerekenin yapılmadığı pasif bir durumdur. İstismar ise çocuğa zarar veren tüm davranışları içerir. Yapılmaması gerekenin yapıldığı aktif bir davranıştır.

Fiziksel İstismar; çocuk bedeninin kaza dışı nedenlerle bir büyük tarafından yaralanması olarak tanımlanır. Sıklıkla fiziksel şiddet yani dövme şeklidir.

Bir tokattan, sopa, kemer gibi çeşitli objelerin kullanımına kadar farklı cezalandırma yöntemleri ile saç çekmek, kulak çekmek gibi davranışlarla çocuğa fiziksel istismarda bulunmaktadır. Bazen de çocuk, yetişkinlerin öfke boşaltma malzemesi olabilmektedir. İğne batırmak, vücudunda sigara söndürmek, üzerine kaynar su dökmek, vücudunu ütü ile yakmak gibi işkenceye varan fiziksel istismar vakaları da görülmektedir.

Ne yazık ki En temel nedenleri istismarcıların öfkelerini kontrol edememeleri ya da çocuk terbiyesi için doğru olduğuna inanılmasıdır. En yaygın rastlanılan ve belirlenmesi en kolay olan istismar tipidir.

Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda önemli ruhsal sorunlar ortaya çıkabilir.

- Çocuklarda gelişim geriliği, kendine zarar verici davranışlar ve intihar girişimlerine neden olabilir.
- Ders başarısızlığı, dikkat dağınıklığı, öğrenme güçlüğü, sınıf tekrarı ve okul devamsızlığı sık görülür.
- Fiziksel istismara uğramış çocuklar yakın ilişki kurmakta zorlanırlar, karşısındakini zorlayıcı davranışlar sergilerler ve duygusal yoğunluğu az olan ilişkiler kurma eğilimindedirler.
- Madde kötüye kullanımı, tehlikeli cinsel davranışlar, davranış bozukluğu görülebilir.
- Depresyon, benlik saygısında azalma, kaygı sorunları, uyku ve iştah sorunları daha fazla görülür.

Duygusal İstismar; çocuğun psikososyal gelişimini engelleyen, psikolojik sağlığını olumsuz etkileyen söz ve davranışlara maruz kalmasıdır. Fiziksel istismara göre tespit edilmesi daha zordur. Tehdit ederek çocuk üzerinde disiplini sağlamaya çalışmak, reddetmek, çocuğu hırsızlık gibi bazı suçlara sürüklemek, azarlamak, saygı göstermemek, öz güvenini, öz saygısını zedeleyen davranışlarda bulunmak duygusal istismar davranışlarındandır.

Çocukların ağır eleştirilere, hakaretlere, küçümsemelere, aşağılayıcı, onur kırıcı, ve alaycı sözcüklere, isim takılmasına, dışlanmaya ve buna benzer olumsuz geri bildirimlere maruz kalmasıdır.

Fiziksel olmayan ağır cezalandırmaları, reddetmeyi, tek başına bırakmayı, yıldırma girişimlerinde bulunmayı, vaktinden önce yetişkin rolü vermeyi, kendi çıkarlarına kullanmayı, suça yöneltmeyi de içermektedir.

İntihar ile tehdit etme, aile üyesinin ölümüne yol açmakla suçlama, terk etme, evlilik sorunlarına yol açmakla suçlama, uygunsuz sorumluluk yükleme, yaşa uygun sosyalleşmenin engellenmesi de duygusal istismara örneklerdir.

Duygusal istismara uğrayan çocuklarda önemli ruhsal, gelişimsel sorunlar ortaya çıkabilir.

Büyüme geriliği, uyum sorunları, güvensiz bağlanma, depresif ve çözümlenemeyen belirtileri, kişilik bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğu, düşük IQ seviyeleri, akranlarla ilişkilerde bozulma, düşük özgüven, akademik başarısızlık, davranış sorunları, suç işlemeye eğilim, öz- İhmal veya istismara maruz kalan çocuklarda zarar verme ve intihar davranışı, içe dönüklük veya saldırganlık, gelişme geriliği, yeme ve uyku bozuklukları ve erken cinsel davranışlar görülebilmektedir (Springer ve ark., 2003).

Çocukluk çağında ihmal veya istismarın uzun süreli olumsuz etkileri olduğu bilinmektedir. Anksiyete ve depresyon, yeme bozuklukları ve yetişkinlikte şiddete eğilim çocuklukta ihmal ve sıklıkla istismarla ilişkilendirilmektedir (Widom ve ark. 2007).

Cinsel İstismar; Bir çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel uyarım ve doyum için kullanılmasıdır, gelişimsel olarak olgunlaşmamış çocuk veya ergenin tam olarak anlayamadıkları, bilgilendirilerek rıza gösterme yetisine sahip olmadıkları sosyal tabu ve aile rollerini çiğneyen bir cinsel aktivitede yer almalarıdır.

Herhangi bir yetişkin çocuğu bu amaçla kullanabileceği gibi, çocuklar kan bağı olan kişiler tarafından da cinsel istismara maruz bırakılabilirler. Cinsel istismar ırza geçme, söz atma ve sarkıntılık biçiminde gerçekleşebilir. Cinsel istismar sadece yabancı mekanlarda değil ne yazık ki çoğunlukla çocuğun bildiği tanıdığı güvendiği kişiler tarafından da gerçekleştirilebilir.

Cinsel istismarın olması için mutlaka temas içermesi gerekmemektedir. Temas içeren ve temas içermeyen şekillerde olabilir.

Temas içermeyen cinsel istismar örnekleri:

- Sözlü taciz / cinsel içerikli konuşma (karşı taraf üzerinde yarattığı etkiye dikkat etmeden)
- Teşhircilik
- Çocuğa/ gence video, fotoğraf gibi pornografik materyallerin gösterilmesi
- Çocuğun/ gencin cinsel içerikli fotoğraflarının/videolarının çekilmesi veya pornografik amaçlı kullanılması
- Röntgencilik
-

Temas içeren cinsel istismar örnekleri:

- Cinsel dokunma /mahrem bölgelere temas içeren her türlü davranış
- Cinsel sömürü (pornografi ve fuhuş)
- Tecavüz

Çocuk İstismarında Doğru Bilinen Yanlışlar

YANLIŞ

Eğer fiziksel temas içermiyorsa istismar değildir.

DOĞRU

Temas içeren fiziksel istismar, istismar türlerinden sadece bir tanesidir. İstismar sözlü, duygusal, cinsel, ekonomik ve sosyal olabilir.

YANLIŞ

Yalan söylüyor, eğer gerçek olsaydı olaydan hemen sonra yaşadıklarını açıklardı.

DOĞRU

İstismara uğrayan çocuklar/ ergenler utandıkları, korktukları, kendilerine inanılmayacağını düşündükleri ya da olanlardan kendilerini sorumlu hissettikleri için yaşadıkları istismarı anlatamıyor olabilirler. Çocuk size gelerek yaşadığı bir istismar durumundan bahsediyorsa ona İNANIN. Çocuklar bu konuda yalan söylemez.

YANLIŞ

Parklar, umumi tuvaletler, ıssız sokaklar, karanlık yerler, boş inşaat sahaları cinsel istismarın gerçekleşebileceği tehlikeli bölgelerdir.

DOĞRU

Cinsel istismar her ortamda olabilir. Özellikle yakınlar tarafından olduğunda sıklıkla sokakta, arazilerde değil; çocuğun bildiği, güvende hissettiği mekanlarda gerçekleşir. Olayın olduğu yer genellikle ev, okul gibi çocuğun içinde bulunduğu yakın çevresidir.

YANLIŞ

Birden çok defa yaşadığına göre istismar değildir, rıza vardır.

DOĞRU

İstismar mağdurunun yaşananları anlatmaması rıza anlamına gelmez. Yaşananları anlatmamasının birçok sebebi olabilir. Saldırgan tarafından tehdit edilmiş olabilir, utanç ve suçluluk duyabilir. Kimi zaman mağdur, ailenin dağılmasından korktuğu için susabilir.

YANLIŞ

Sadece düşük gelir seviyesine sahip ailelerden gelen çocuklar istismara uğrar.

DOĞRU

Her sosyoekonomik düzeyden, her sosyokültürel gruptan çocuk istismara maruz kalabilir.

YANLIŞ

İstismarcılar, dışarıdan fark edilebilen anormal davranışları olan yabancı kişilerdir.

DOĞRU

İstismarcılar genellikle çocuğun ailesinden, akrabalarından, yakın temasta olduğu ve tanıdığı kişilerdir.

YANLIŞ

Sadece kız çocukları risk altındadır.

DOĞRU

Hem kız hem oğlan çocuklar risk altındadır.

YANLIŞ

Çocuklarda cinsel istismar nadir görülen bir durumdur.

DOĞRU

İstismarın neden olduğu utanç, suçluluk gibi tepkilerden dolayı cinsel istismar çoğu kez gizlenmekte, aile içinde sır olarak saklanmaktadır. Bu nedenle gerçek istatistiksel verilere ulaşmak zordur ve cinsel istismar nadir görülen bir durum değildir.

YANLIŞ

Çocuklara uslu, akıllı, açığız olmalarını söyleyip, sık sık uyarırsak onları tehlikelerden korumuş oluruz.

DOĞRU

Çocukları korumanın bilinen en etkili yolu, onlara cinsel istismarla ilgili bilgilendirme eğitimi vermektir. Pek çok ebeveyn cinsellikle ilgili konuşurken zorlanır. Konuşma içeriği sadece akıllı, uslu olmalarını, ıssız yerlerde dolaşmamalarını tembihlemekle sınırlı kalırsa, bu nasihat bilgilendirme yerine geçmez, çocuğunuzu korumuş, onu cinsel istismarla yeterince bilgilendirmiş olmazsınız.

Çocuğunuzu cinsel istismardan korumak için;

- Çocukla sıcak, açık ve güven dolu etkili bir iletişiminiz olsun.
- Çocuğun bakımını bir başkasına devrederken, ne kadar tanıdık ve güvenilir biri bile olsa tedbiri elden bırakmayın
- Çocuğunuza vücut kısımlarının mahremiyetini öğretin. Hiç kimsenin onun tercihi dışında vücuduna dokunmasına izin vermemeye hakkı olduğunu söyleyin. Bazı dokunuşların “iyi”, bazı dokunuşların “kötü” olduğunu öğrenmesi gerekir. Bir yetişkinin onu sevgiyle kucaklamasının “iyi”, mahrem bölgelerine dokunmaya çalışmasının “kötü” olduğunu açıklayın. Mayo bölgesi dahilinde dokunulan her bölgenin onun özel bölgesi olduğunu ve rahatsızlık durumunda hayır deme hakkına sahip olduğunu hatırlatın. Aynı zamanda çocuğunuzun da başkalarının mahrem bölgelerine saygılı olması gerektiği konusunda uyarın.
- Çocuğunuza mahremiyeti öğretebilmek için giyinip soyunurken, tuvalette, banyoda çıplakken kapınızı kapalı tutun. Yanlışlıkla çocuğunuz kapıyı açarsa fazla tepki vermeden kapıyı kapatmasını rica edin. Çocuğunuzu başkalarının yanında giyindirip soyundurmamaya özen göstererek bu konudaki sınırları anlamasını sağlayın.
- İstismarcı çocuğa para teklif edebilir. Çocuğa bunun aralarındaki bir sır olarak kalması gerektiğini söyleyebilir. Çocuğu cezbetmek için palyaço, Noel Baba veya bir kahraman kılığına girmiş olabilir. Annen bir kaza yaptı seni onun yanına hastaneye götürmem lazım gibi bir acil durum senaryosu oluşturabilir. Köpeğinin veya kedisinin kaybolduğunu onun yardımına ihtiyacı olduğunu söyleyebilir vb... Çocuğunuzun bu gibi tehlike hissettiği şüpheli durumlarda oradan uzaklaşması gerektiğini öğretin.
- Çocuğunuzun tacizci veya herhangi bir kişi tarafından tehdit edilmesinin suç olduğunu, “bunu annene söylersen seni veya anneni öldürürüm” gibi sözler söylerse hemen gelip bunu size haber vermesi gerektiğini söyleyin.
- Eğer çocuğunuzun nerede zaman geçirdiğini bilmiyorsanız lütfen araştırın. Kendinden yaşça büyük çocuklar veya yetişkinlerle izole yerlerde zaman geçiriyorsa neler yaptıklarını takip edin. “Yetişkin bir kişi neden çocuğumla bu kadar uzun zaman geçirmek istesin ki?” sorusunu sorun ve irdeleyin.
- Bir zorba veya tacizci, çocuklara yaşananları sır olarak saklamayı telkin edebilir. Çocukların bu aşamada kafası karışsa da, çocuğunuza aşılamanız gereken, yabancılar tarafından onlara verilen sırları mutlaka sizinle paylaşması gereğidir. Çocuğunuz söz vermiş bile olsa bazı sırların yani yabancıların verdiği sırların asla saklanmaması gerektiğini bilmelidir.
- Çocuklara sizin yanınızdayken yabancı biriyle konuşmanın sakıncası olmadığını söyleyebilirsiniz. Bunun dışında, tanımadığı biri ona bir şey önerdiğinde öncelikle sizden izin almalıdır. Çocuk ona tanımadığı biri tarafından bir şey önerildiğinde duymamış gibi hızla yürüyerek ya da koşarak uzaklaşmalıdır. Böyle bir şey yaşarsa bilmek isteyeceğinizi çocuğunuza söyleyin.
- Çocuğunuza, kendini koruması gerektiğini hissettiğinde kurallara karşı gelebileceğini söyleyin. Güvenliği için bir kuralı ihlal etmek zorunda kalırsa onu destekleyeceğinizi bilmesi gerekir. Bağırarak, koşarak kaçmak, tehlikeden kurtulmak için zorba yetişkini tekmelemek her zaman yanlış değildir. Duruma göre bunları kullanabileceğini söyleyin.

Bahsettiğimiz bütün bu basit güvenlik mesajlarını cinsel unsurlara odaklanmadan, sakin ve kontrollü biçimde çocuğunuza iletmeniz çok önemlidir. Çocuğunuzla paylaşımlarınızda endişeli, huzursuz, tedirgin duruşunuz çocuğunuzu olumsuz etkileyerek, hayata karşı güvensiz bir bakışa neden olabilir. Bütün bunları çocuğunuzla uygun yer ve zamanda sakin ve açıklayıcı bir şekilde paylaşmalısınız.

Kaynakça:

<https://filizailedanismanligi.com/>

<https://morcati.org.tr/>

<https://www.nirengidernegi.org/>

<https://mentalice.com.tr/>

<https://www.stgm.org.tr/>

<https://hildacerci.com/>